

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Dubium III. An excuset impotentia totius vel partis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42634

DUBIUM III.

778

An excuset impotentia totius, vel partis.

Resp. I. Cùm ad impossibile nemo teneatur, cer-⁷⁸⁰
 tum est quòd impotentia excuset, etiam illa,⁷⁸²
 cui ante causam cum peccato dedisti; dummodo de^{760.}
 hoc doleas. Quare id præcipuè hìc dubitatur, an qui
 non potest implere totum, teneatur ad partem.

Resp. II. Si Præceptum tale sit, ut commodè
 possit, aut soleat dividi, atque in ejus parte salvetur
 ratio, seu finis præcepti, tunc qui non potest servare
 totum, debet servare partem, quam potest. Quòd si
 verò non salvetur ratio præcepti in parte, neque id
 commodè possit aut soleat fieri, tunc qui non potest
 totum, (hoc est tantum, quo moraliter impleri cen-
 seatur integrum præceptum,) is non tenetur ad
 partem. Quæ omnia æstimanda sunt, 1. ex inten-
 tione legislatoris. 2. ex ratione, fine, & materia le-
 gis. 3. ex judicio prudentum. 4. ex communi usu
Sanct. 1. mor. c. 19. Laym. l. 1. t. 4. c. 19. Unde resol-
vuntur hi Casus:

I. Qui non potest legere omnes Horas, debet
 dicere eas, quas potest: quia dividuæ sunt. *Lay. n. 7.*
Bon. d. 2. q. 8. p. 1.

II. Qui in quadragesima non potest jejunare,
 debet abstinere à carnibus, si potest; aut qui non po-
 test omnibus diebus, tenetur iis, quibus potest.
Lay & Bon. ll. cc.

III. Qui potest notabilem partem Sacri (v. g.
 usque post consecrationem) audire, aut Horarum
 dicere, aut commodè potest cum alio, (& solet) te-
 netur; alioquin non. *Ibid. vid. infra de Horis.*

IV. Si quis carens Breviario pauca ex Horis sciat
 memoriter, non tenetur ea dicere. *Ibid. n. 6.*

V. Qui

V. Qui obligatur visitare limina Apostolorum
 Romæ, & scit se eò pervenire non posse, non tenetur ingredi iter; quia nec finis, nec ratio præcepti
 salvatur. *Ib. & Suar. Azor. Bon. l. c.*

A D D E N D A.

779 **Q.** 132. *Quid circa hæc declaravit Innoc. XI. R.*
 damnavit hanc 54. prop. *Qui non potest recitare matutinum & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem:* hac damnatione declaravit obligationem legendi horas, quas quis potest legere, licet non possit omnes.

780 **Q.** 133. *An lex aliqua obliget ad aliquid moraliter impossibile. R.*

§. I. Illud hîc dicitur moraliter impossibile, quod ita est difficile, ut spectatâ conditione vel infirmitate subditi non videatur impleri posse, quamvis absolute non excedat vires ipsius: & quòd legem naturalem attinet, certum est hanc obligare ad aliquid moraliter impossibile, nam damnati lege naturali obligantur non blasphemare, ideoque peccant blasphemando, quamvis moraliter impossibile sit illis non blasphemare: similiter lege naturali tenemur potius eligere mortem, quàm ullum peccatum, licet eligere mortem sit moraliter impossibile: Similiter in statu puræ naturæ fuisset obligatio amandi Deum super omnia, licet hoc sine gratia sit moraliter impossibile: *Nec obstat*, quòd nulla lex possit me obligare, ut singulis jactibus alearum projiciam numerum imparem, licet hoc sit physice possibile, nam disparitas est, quòd executio potentiæ physicæ ad projiciendum numerum semper imparem non debeat nec possit provenire à mea libertate, sed pendeat merè à casu,
 è contrâ

è contrà executio potentia physica ad non peccandum vel ad amandum Deum debeat & spectatis viribus absolute possit provenire à nostra libertate.

§. II. Etiam leges positivæ quandoque obligant ad aliquid moraliter impossibile, v. g. militem ad perditas vigilias aut ad periculosissimum assultum & idem est in omni casu, quo bonum commune præponderat privato, vel adest alia gravissima causa: extratales autem circumstantias Deus non obligat ad aliquid moraliter impossibile, neque Deus aut Respublica dedit potestatem hominibus sic obligandi, talis enim lex non esset prudens, nec utilis, sed noxia, quia sine sufficiente causa exponeret subditos certis periculis peccandi, ideoque præsumitur non fuisse mentem legislatoris pro tali casu obligare; sic dicimus non esse mentem Ecclesiæ obligare ad jejuniū vel Missam cum gravi dispendio valetudinis vel etiam fortunarum. Addit *Arr.*, si lex humana obliget ad hoc ipsum, ad quod obligat lex naturalis, v. g. si præceptum obedientiæ me obliget ad castitatem lege naturali præscriptam, me non peccaturum contra præceptum humanum obedientiæ, si castitatem violarem ob metum mortis. Videri potest *Suar.* de leg. l. 1. c. 30. Item *Tevil.* in Reg. q. 58. ubi Assert. 7. & 8. rectè dicit periculosum esse determinare, quanta difficultas excuset à lege, optimam autem regulam esse judicium ac consensum prudentum.

Q. 134 Quando & quomodo peccet, qui se vendit impotentem, vel ponit impedimentum, vel quaerit exemptionem à lege. R. Hanc quæstionem omnes dicunt esse difficillimam in praxi, & de ea fusè agit *Gob.* in *Quin. T.* §. c. 10. & 27. toto, ex quo & aliis aliqua referam:

§. I. Qui ad legem obligatur, hoc ipso obligatur ad procuranda media ordinaria & ex natura rei proxime

proximè necessaria ad observationem legis, alioquin frustra voluisset legislator obligare; unde qui tenetur jejunare, & hoc non potest, nisi manè aliquid sumendo, ad hoc tenetur, ut sic jejuset, ita *Pasq. Dian. Io. Sanch.*

783 §. II. Peccat contra legem, qui obligatus lege, aut saltem tum, quando lex urget, ponit impedimentum per se impediens, lex enim præcipit media per se necessaria, ergo & sublationem impedimentorum per se & proximè impediendum; unde peccat contra legem de horis orandis, si alteri donem vel abjiciam breviarium, aut conspicias, sine quibus legere non possum: non teneor tamen per medicinam, etiam facile parabilem, me collocare in eo statu, in quo me lex talis obliget, unde si ægrotem, non teneor mihi procurare valetudinem, ut possim horas orare aut aliud præceptum humanum implere, tenebor tamen mihi procurare valetudinem, si urgeat lex charitatis in extrema necessitate spirituali proximi.

784 §. III. Licitum est deditâ operâ aliquid facere, ut quis totaliter desinat legi esse subditus, nam, uti rectè *Dicast.* de poen. d. 9. n. 697., nemo tenetur perseverare in eo statu in quo obligetur lege, alioquin nec liceret petere dispensationem à lege: hinc deducit cum *Bonac.* illum non peccare, qui per media de se licita conatur se transferre in eum statum, locum, conditionem, ubi aliqua lex desinat eum obligare in actu primo & secundo, ideoque non esse damnandum peccati, qui laborem cum jejunio impossibilem die jejunii obit, & vespere cænat; sed de hoc dicitur l. 3 p. 2. n. 1334., nam probabilius est non licere eâdem die, quâ quis in actu primo manet obligatus, ponere impedimentum: aliud esset, si iret ad locum, ubi non est jejunium, eò quòd nemo teneatur

ma-

manere in loco, in quo est jejunium: putat etiam *Gob. cum Suar. Beca. Castrop. & aliis contra Ioan. Sanch.* peccare eum, qui quatuor aut quinque diebus, antequam urgeat obligatio, ponit impedimentum, directè intendens se eximere à præcepto etiam humano, cum tamen etiam tum futurus sit in actu primo subditus præcepto, quia talis intendit non servare legem, sed fraudulenter agere, Jus autem vetat, ne quid in fraudem legis fiat, uti refert *Gob. c. 27. n. 72. & seqq.*, hinc Casus illi semper censentur comprehendi legibus & sub prohibitione contineri, quibus eluderentur leges, uti habetur *l. 3. & seqq. ad S. C. Macedon. l. 5. C. de legibus, l. 29. ff. ad S. C. Vel. lejan., l. penult. ff. de ritu nuptiarum: c. ubi, §. nulli, de electione in 6 Tuldenu de jurispruden. extemp. l. 2. c. 8., ubi id post alios Jurisconsultos latè deducit.*

§. IV. Ipso die, quo adest obligatio, non licet illi, qui pergit obligari lege, absque rationabili causa ponere impedimentum, quominus eam observet, quia legislator, etiam humanus, potest obligare ad non ponendum tale impedimentum, praxi autem utriusque fori habet, quòd mens legislatoris sit obligare ad tollendum ipsà die impedimentum ab eo, qui pergerit obligari lege: si tamen eo die posuisti impedimentum, & non possis amovere, nisi cum eo incommodo, quod sufficeret ad excusandum eum, qui sine culpa illud posuisset, non teneris lege; & ita dicunt multi, cum *Dicastr. n. 698.* quòd ea lassitudo, quæ labore necessario aut utili inducta excusat à jejuniis, etiam excuset, si sit orta ex inutili & peccaminoso labore.

§. V. Peccas, si unâ aut alterâ horâ ante mediam noctem diei festi exeas venaturus, prævidens te ideo non auditurum Sacrum, quia tum censetur morali-

ter adesse festum & urgere præceptum, ita *Tamb.* l. 4. in Decal. l. 2. §. 2. Et idem est de aliis similibus Casibus: *Illf.* t. 1. d. 3. n. 37. dicit non peccaturum, si biduo antè exiret, etiam ob negotium non necessarium, vocatque sententiam communem.

787 §. VI. Qui non est in eo statu, in quo lex eum in actu primo obliget, non tenetur vi illius legis ad eum se transferre; hinc lex de Confessione aut Communionè annua, de festo aut jejuniò observando, non obligat Judæum, aut ad illa opera præstanda, aut ad hoc, ut fiat Christianus, sicque incipiat obligari, & explere possit, ita *Dicast.* & alii.

788 §. VII. Præcepta naturalia obligant, ne quis impedimentum eorum observationi opponat, etiam aliquot diebus, antequam incipiant obligare, hinc peccat, qui die Lunæ lusu vel potu perdit pecuniam, prævidens se die Veneris, aut cogendum raptò vivere, aut fore impotentem solvere, quod tum solvere debet, aut uxorem vel liberos fame perituros etiam intra mensem, aut illis defutura alimenta post 6. vel 7. dies: filius tamen non peccat contra pietatem, qui dilapidando bona reddit se impotentem ad alendos parentes post sexennium futuros indigos; peccaret, si prævi deret intra paucos dies fore indigos.

789 §. VIII. Titulus justitiæ longè rigidior est, quam obedientiæ vel religionis, uti rectè *Moya* t. I. c. 6. d. 5. q. 1. n. 16., unde peccant Pastores, officiales, famuli &c., qui per intemperantiam causant sibi infirmitatem, scientes ideo se, etiam prius post 8. dies, fore impotentes muniis obeundis, ad quæ ex justitia tenentur, *Sanch. Pasq.* & alii. Excipit *Gob.* c. 10. n. 24. nisi per alium æquè utiliter suppleri possit, quod tamen non admittit *Pasq.*

790 §. IX. Capellanus hodie obligatus celebrare, peccat contra justitiam, si hodie se inebriet, aut vestes sacras

heras negligat accipere de loco vicino, aut illuc eat, ubi non poterit celebrare, ita *Tamb.* l. 3. de Missa c. 6. §. I. n. 5.; putat tamen non peccare, si infirmitatem in se causet ante tempus urgens, sed *Sanch. Pasq.* & alii probabilius dicunt eum peccare, uti jam dictum est. Quod si sit infirmus, carcere clausus &c. non tenetur propter obligationem illam procurare liberationem ab infirmitate vel carcere, tenetur tamen procurare liberationem ab excommunicatione, suspensione & interdicto, hæc enim sunt directa & proxima impedimenta sacrificii, ad quæ tollenda cogit eum titulus iustitiæ, quo tenetur sacrificare, ita *Tamb.* ibidem n. 8. & 9. Quod si Ecclesia egeat reconciliatione, & ipsemet possit reconciliare, ad hoc tenetur, ut sic possit satisfacere obligationi celebrandi, *Tamb.* §. 3. n. 3.

§. X. Qui prævideret se post octiduum non posse satisfacere præcepto divino, v. g. suscipiendi Baptismum, confitendi, aut communicandi pro viatico, tenetur prævenire: item peccat, qui differt Communionem annuam usque ad Dominicam in Albis, & tum proficiscitur ad locum, ubi nec proximis diebus potest erit copia communicandi: item, secundum *Suar.* peccant æditui, factores, sutores, pistores, qui die Sabbathi, cum possint, non procurant munditiam templi, vestes, calceos, panem, die Dominico aut die Lunæ manè necessarium, nam in his usus & persuasio communis habet, debere præveniri, ne per servilia illa violetur festivus dies.

XI. Pleræque leges humanæ secundum usum & interpretationem communem non obligant, ne quis impedimenta apponat aliquot diebus, antequam urgeant, ita *Suar. Beca. Salas, Castrop. Dicast.*; sic non peccat specialiter, qui per potum causat sibi ægritudinem, ob quam prævidet se fore impotentem post

aliquos dies ad Sacrum audiendum, ad legendas horas, ad jejunandum, ad communionem Paschalem: item qui potans prævitet suo morbo alios cras prævandos Missâ, secundum *Suar. Beca. Bonac. Dicast.* non peccat contra præceptum de Missa.

793 §. XII. Si absit intentio defraudandi legem, non peccare eum, qui per actionem ex se non illicitam reddit se pridie impotentem ad legem aliquam humanam observandam, docent *Suar. Beca. Bonac. Dicast.*, adeoque non peccare, qui die Sabbathi iter ingreditur prævicens se cras non posse audire Sacrum: imò nec qui ad venationem exit, uti pluribus docet *Gob. in Exp. T. 5. n. 453. & Moya n. 15.*, nisi exiret circum 10. vel 11. horam noctis; Quòd si impotentia illa fortè causetur per actionem ex se malam, v. g. per ebrietatem, *Bonac.* dicit non ideo peccare contra legem humanam, cujus observationi ponitur impedimentum, quia non constat legibus humanis intendi talem obligationem, uti constat intendi naturalibus: sed de hoc dicetur l. 3. p. 2. n. 1334.

794 §. XIII. Excommunicatus peccat contra præceptum de Confessione & Communionem annua, si non petat absolutionem, ut ita possit illis præceptis satisfacere, ita *Suar. Laym. Bonac. Fagund. Dian. & alii:* si tamen non petat, non peccat contra præceptum de Missa audienda, uti iidem docent cum *Nav. Avila, Illj. n. 38. Castrop. de cens. d. 2 p. 9. n. 3.* quia Ecclesia noluit hoc præcepto excommunicatum comprehendere sed excludi, solosque dispositos obligat ad audiendum, non autem ut se disponant: vide *Dicast. de Missa t. 5. d. 5. d. 10. §. 2.* Quòd si tamen eo fine non peteret, ut non teneretur Missam audire, putat *Avila* eum peccare contra præceptum de Missa: imò *Gob. supra in Quin. c. 27. n. 95.* putat absolute teneri ad procurandam absolutionem & tollendam

dum impedimentum, alioquin peccare contra præceptum de Missa: non tenetur tamen quis sibi procurare valetudinem aut liberationem à carcere, uti antè dictum, & habet communior sententia cum *Suar. Bonac. Fagund.* & aliis, pro quo disparitatem dat *Gob.*, quia qui excommunicatur, peccavit contra Ecclesiam, & illi est contumax, sed qui ægrotat vel tenetur carcere, per hoc non peccavit contra Ecclesiam, nec illi contumax est, ergo Ecclesia respectu hujus meritò est indulgentior, & non astringit præceptis illis. An autem quis teneatur sibi pretio Missam privatam procurare domi, aut audire, si gratis possit habere à sacerdote sponte legente vel aliunde stipendiato, dicemus l. 3. p. 1. n. 676.

§. XIV. Ex hætenus dictis constat, & rectè notat *Ills.* in hac quæstione non posse dari unam generalem regulam, sed attendendâ esse mentem legislatorum & finem legum, quæ quandoque faciliùs quandoque difficiliùs patiuntur apponi impedimentum, quod discere oportebit ex usu proborum & judicio prudentum: sic lex jejunii permittit assumi laborem honestum, cum quo jejunare non poteris, non item lex Missæ vel Horarum &c. Et circa jejunium vide dicenda l. 3. p. 2. n. 1334.

DUBIUM IV.

An excuset dispensatio.

R. In jure humano dispensatio legislatoris, vel parem potestatem habentis, facta ex justa causa, excusat à transgressione præcepti. Est communis. *Sanch. Azor. 1. p. l. 5. c. 15. Salas d. 20.* Ratio est, quia cum sit auctor suæ legis, potest quemvis excipere.

ff 4

Dixi